

סבא נפתלי והברלינסקים

כתבו בתיה ומיכה כרמון
אפריל 2013-ירושלים

בתמונה למעלה
משנת 1936
מצולמים ילדי
הישוב עטרות עם
נפתלי ברלינסקי
איש "משטרת
הישובים העבריים
" שהיה האחראי
על הבטחון
במקום. נפתלי אהב
ילדים, והם אהבו
אותו. הוא אהב
את אחיו, את ילדיו
ונכדיו אך שילב
אהבתו זו גם
באהבתו לארצו כך
גם יתר
אחיו. כשספרתי
לפני מספר שנים
לאחד מילדי
עטרות כי נפתלי
היה אבי הוא פרץ
בבכי מרוב
התרגשות.

**סיפורה של משפחת ברלינסקי
שיש בה מכל סיפורי העם -
היהודי במאה השנים האחרונות:
שואה ותקומה, התנדבות
וחלוציות, כאב ושכול, תקווה ועצב.**

הספר מוקדש לילדינו ולנכדינו שדרשו במפגיע להכיר ולדעת מי היה הסבא שלהם, סבא נפתלי ברלינסקי.

מסבתא הדסה הם שמעו שוב ושוב את עלילות משפחתה את סיפורי "העלייה השניה" וארגון "השומר".

מבלי משים נוצר מצב שכאילו קיים רק צד אחד, חשוב יותר שבו מתגאים – ועליו מדברים .

מאחר ואבא נפטר צעיר הרי גם הנכדים הגדולים שנולדו לפני פטירתו כמעט ואינם זוכרים אותו.

ואז התעורר הצורך הגדול לדעת ולהכיר לא רק אותו אלא גם את משפחתו.

ניסינו לאסוף ולהביא את שאספנו ומקווינו אנו שחומרים אילו ישמשו את כל בני משפחתנו המורחבת.

חלק גדול מן החומרים נאספו מבית – ההורים, חומרים אחרים נאספו בארכיון האוניברסיטה, ארכיון חברת החשמל, מעיתונים היסטוריים, מ"יד ושם", משיחות עם שיקה קציר ומשיחות שקיימה רוחי עם משפחתה של חסיה, אשתו של חיים ברלינסקי ועם ניצה ניב בתו היחידה של יוסף ויינרויב בעלה של האחות רחל שנפטרה בעת לידה.

על מנת להבהיר מושגים הסטוריים נעזרנו בעיקר מתמציות ערכים ב"ויקיפדיה".

ספרי היזכור לקהילות סרני, רוקיטנה וראזידיווילוב סייעו גם הם מאוד.

אין ספור תודות ליזהר, בננו, על העזרה בעיצוב החוברת.

ברור לנו שזה הוא רק חלק קטן מסיפורה של המשפחה ואנו תקווה כי פרטים נוספים יאספו ויבהירו לנו ולילדינו את מקורותינו.

באהבה רבה,

בתיה ומיכה כרמון.

ראשי פרקים:

רקע כללי , משפחות ההורים וההורים
נפתלי
ירחמיאל (מולה)
רחל
אריה
חיים
ניזונה
מניה
זלטה
נספח-מש' ווגמאן

אבינו וסבנו נפתלי ברלינסקי ובני משפחתו

משפחת ברלינסקי-

אילו שעלו לפני התופת

ואילו שנותרו מאחור.

אילו שהושמדו ,

ואילו שניצלו

אך למעשה,

רק המשיכו לשחק

את משחק - החיים השלמים

כאשר חלק מנשמתם כבה,

כמו אביהם שלבו קרס כאשר חשש כי הקוזקים עומדים לפגוע באשתו וכאילו ניבא את האסון שבא עליה ועל ילדיו עשרים ושמונה שנים מאוחר יותר- כך גם נשברו הבנים והבנות, החלוצים והאמיצים שעלו ארצה לפני השואה.

כל אחד בתורו עזבו את העולם בטרם עת.

הם לא דיברו, לא חשפו את שהתחולל בהם. את מה שהתרחש בעירם סרגי, הם ידעו לפרטי פרטים אך לא אמרו דבר עד שליבם לא יכול היה לעמוד בכך יותר.

"לא אשכח לעולם את הלילה שלפני ההריגה."

יצחק גלר, תושב סרגי שהצליח להינצל מעיד על חורבנה של עירו ועירם של הורינו כך הושמדו בני משפחתנו שכניהם מכריהם, חבריהם ובני משפחותיהם בימים שבין 18/8/1942-27.

היו הרבה קורבנות. בעיניי ראיתי את מותם של אברהם משה קורובוצקה ואשתו. מר קורובוצקה רצה לעבור לצד הארי ובו במקום מצא את מותו. כן מת בליז'ובסקי, שנפצע בבטנו. ד"ר כהן ואשתו וילדיו מצאו את מותם בזריקות רעל. הם לא היו היחידים שמצאו מוצא זה. אחד מתושבי סארגי שהיה בעל בית חרושת למי סודה בסאכאלין, איבד את עצמו לדעת בתליה.

בשעת הובלת היהודים לשחיטה, **קרה המקרה המזעזע הבא**; אחת הנשים, ד"ר שוורץ, רופאת שיניים במקצועה, שהגיעה לסארגי עם הפליטים, הצליחה לעבור עם ילדה בן ה-4 לרחוב

ריצרסקה, שנמצא בצד הארי. איש גסטאפו אסר אותה, הוציא מידיה בכוח את ילדה. תפסו ברגליו ובכוח רב רוצץ את גולגולתו בעמוד חשמל. הילד נהרג במקום וגולגולתו רוסקה והפכה לגוש בשר זב דם. האם האומללה יצאה מדעתה, תפסה את הראש המחוץ ולחצה אותו אל ליבה. הנאצי גאלה מעינוייה ורצח גם אותה.

ר' נח, חתנו של השוחט ר' פסח אליה, התקין בביתו מקווה לטבילה. על אף הסיכון הגדול שהיה כרוך בדבר. ביום ההריגה פגשתי ברחוב והוא סיפר לי בהתעוררות, שכבר הספיק לטבול במקווה. אמר וידוי ולבש תכריכים ומעליהם שם את ה"זשופיצה" של שבת. בקול רם הוסיף: ה' נתן, ה' לקח.

בשעה 5 לפנות בוקר חדרה הגסטאפו לתוך הגטו והחלה לגרש את היהודים בכיוון שער הגטו בסמטא טופלובה. בדיוקנות גרמנית הכריזו את שמות כל תושבי הגטו לפי האלף-בית, והריצו אותם בקבוצות של 200 איש – כשאנשי גסטאפו חמושים ודרכים לפעולה.

סביבם – אל מקום הריכוז. צעדתי עם אשתי וילדיי היקרים (את ילדי הצעיר נשאתי בזרועותיי) בשורה אחת עם גרשונק ואשתו ועם יעקב גויזנשטיין.

מחנה הריכוז נמצא לפני בית המינהל המחוזי (סטארוסטבו) במגרש רחב ידיים, שהיה מוקף שלוש גדרות של תיל דוקרני. בפנים השטח עצמו נמצאו 3 בניינים, שהרוסים הקימו בימי שלטונם. בהגיענו למקום מצאנו שם להפתעתנו את יהודי דומברוביץ, קלוסובה ורוקיטנה, שהובאו ברכבת. **יהודי ברזניצה הובלו ברגל וכמחציתם הושמדו בדוך עד סארני, רובם היו פצועים ומגואלים בדם.**

יהודי הסביבה נכנסו לבתים, ואילו יהודי סארני נשארו בחוץ, במגרש. המגרש כולו היה זרוע גופות הרוגים, מבוגרים וילדים. עד היום רואה אני נגד עיניי גופתו של נער בן 6-7 שנרצחה רק משום שהרוצח רצה לבדוק אם הרובה האוטומטי שלו פועל כהלכה.

יום העשרים ושבעה באוגוסט 1942 היה יום חם ביותר. השמש להטה והציקה לאנשים, שעמדו רעבים וצמאים מהשכם בבוקר על המגרש החשוף. ילדים התעלפו מצימאון. סמוך לגדר עברה תעלה, בה זרמו מים דלוחים. כל שהעז להתקרב לתעלה ולשאוב מעט מים – נהרג במקום בכדור. אנשי המשטרה האוקראינית עשו באותו יום הון תועפות ממכירת המים המזוהמים. תמורת ספל מים היו הרוצחים מקבלים מטבע זהב של 5 רובל, שעון זהב או תכשיט אחר. ליד תעלת המים נראו **תמונות מחרידות**: אנשים שלא היה להם כסף או חפצי ערך, היו משתלטים בכוח על

המאושרים, שהצליחו להשיג מעט מים, ומנסים להוציא אותם מידיהם. תוצאת הקטטות הייתה בכל מקום אחר: זהרונים שנפלו ביריות הרוצחים, שירו בנשק האוטומאטי לתוך הקהל.

נזכר אני עד מה מאושר הייתי כאשר הצלחתי להשיג מעט מים משוטר אוקראיני מוכר. רציתי להגיש את המים לילדיי, והנה התקרב אלי בריצה בנו של ברזאם, חתנו של קאנטורוביץ, וביקש מעט מים להרוות את צימאון תינוקו שהחזיק בזרועותיו.

לאחר שכל יהודי סארני גורשו מן הגטו ורוכזו במגרש, עברו הגרמנים מבית לבית, בדקו בכל פינה בחצרות הבתים וחיפשו יהודים מתחבאים. תוך החיפושים בביתו של קאנטורוביץ, מצאו אותו עם שתי בנותיו במרתף. הרוצחים הוציאו לחצר ורצחו נפש. זה לא היה מקרה בודד. **בצורה כזו נרצחו אנשים רבים.**

בשובי אחרי המלחמה לסארני נודעו לי פרטים על יהודים אלה, שהצליחו להסתתר זמן מה ונתפסו לאחר מכן **והוצאו להורג בבית הקברות היהודי**; ליב מוצ'ניק, אשתו וילדו, משה צירולניק, זרה דנברג ורבים אחרים. גם מנדל זינדל נתפס בביתו על ידי הרוצח אנטק וואסצקי, שערך בו חיפוש מדוקדק כדי למצוא זהב וחפצי ערך. ר' מנדל הובל על ידיה רוצח, שהחזיק בעורפו והרביץ לו באכזריות מכות רצח, עד לחורשה שבסביבת בית הסטארוסטבו.

בחורשה זו נהרג ר' מנדל זינדל בידי הרוצח.

בדיוק בשעה שתיים אחר-הצהריים החלה השחיטה.

חברי המועצה היהודית של רוקיטנה הוזמנו ומייד הובלו 611 האנשים הראשונים אל הבור. כעבור דקות מספר נשמעו היריות, מלוות זעקות ייאוש. אחרי הקבוצה הראשונה הובלו קבוצות נוספות של יהודי רוקיטנה, ואחריהן יהודי קלוסובה.

לפתע פרץ מרד במגרש ההריגה. יהודי בשם מנדל הביא איתו מספריים חותכי מתכת. טנדלר – השיג גרזן. שניהם החלו להרוס את הגדר. באותו זמן הוצתו שלושת הבניינים. המון אנשים פנה לעבר הגדר שנפרצה. הגרמנים ירו לעבר ההמון בכלי ירייה אוטומאטיים וזרקו לתוכם רימוני יד. גם אני הייתי בין המתפרעים, שהרסו את הגדר. ביקשתי למות לפני שאראה במות אשתי וילדיי האהובים. המוני האדם הפילו אותי ודרסו אותי ברגליהם. כוסייתי בערימת אנשים, שנרצחו או נחנקו כאשר נפלו איש על רעהו.

אני מעריך שבשעת פריצת הגדר **נרצחו כ- 3,611 איש**, ויותר מאלף הצליחו להימלט.

המשטרה האוקראינית יחד עם הנאצים ערכו צייד ברחובות העיר ועשו בנמלטים הרג רב. בצייד השתתפו באופן פעיל כמעט כל התושבים הנוצריים, שהיו פושטים מן ההרוגים והפצועים את הבגדים. בשלושת הבניינים שהוצתו במגרש הריכוז, נשרפו חיים. לפי הערכתי, כ-2,111 איש, לרוב נשים וילדים.

כפי שהזכרתי, השלמתי עם גורלי והייתי מוכן למות, אבל כוח טמיר דחפני הלאה והלאה. הצלחת להימלט ולברוח, וניצלתי בניגוד לרצוני, מקומי היה ליד אשתי ושלושת ילדיי, יחד עם המשפחה הגדולה של יהודי סארני, שנהרגו ונשחטו על קידוש השם.

באותו יום מר הושמדו בסארני במיתה איומה - 25-26 אלף יהודים.

ארבעה בורות גדולים ועמוקים קלטו אותם; שלושה בחורשה שמאחורי מינהל המחוז (הסטארוסטבו) והרביעי, הגדול והעמוק ביותר, נמצא במרחק קטן משם, במקום שהיה לפניו בית חרושת לזפת. בור זה נתמלא על גדותיו, וכשכוסה – הפך לגבעה.

הילדים עד גיל 23 הושלכו חיים לתוך בור מיוחד והושמדו אחר כך על ידי הטלת רימוני-יד לתוך הבור. במיתה אכזרית כזאת הומתו חמודנו.

בראש הפעולה האכזרית של השמדת יהדות סארני וסביבתה עמד אשמדאי זקן, בן שישים, איש הס.ס, הרוצח שומאכר, יימח שמו וזכרו.

ראשית היישוב היהודי בוהלין אינה ידועה בוודאות, אך יש השערות כי היהודים הראשונים הגיעו לאזור במאה ה-11. בתקופה זו, עסקו יהודי האזור במסחר, במתן הלוואות, בייצור משקאות ומכירתם, במכס, מלאכה וחקלאות. יהדות הקהילה נהנתה אף משלטון עצמי חלקי. תקופת תור הזהב של הקהילה הגיעה במאות ה-16 וה-17, תקופה בה הייתה פריחה כלכלית והשתלבות באוטונומיה היהודית במסגרת "ועד ארבע ארצות". בוהלין קמו ישיבות, ובראשן עמדו רבנים נודעים. תנועת החסידות של הבעש"ט התפשטה גם לוהלין, ונוצרו כמה שושלות של אדמו"רים בסוף המאה ה-19 עלה מספרם של היהודים בוהלין ליותר ממאתיים אלף, ווהלין נכללה בתחום המושב שנקבע ליהודים ברוסיה, וההגבלות והאיסורים על ישיבת יהודים בכפרים גרמו להתרכזותם בערים ובעיקר בעיירות. באזור זה, כמו גם באזורים אחרים, בשנות השמונים של המאה ה-19 החלה בוהלין הפעילות הציונית.

ב-1921 סופחו לפולין שני שלישים מפלך ווהלין. בחלק של ווהלין שהיה בשליטת פולין, רוב הסוחרים ובעלי המלאכה בוהלין היו יהודים, מביניהן רוב העוסקים במסחר היו חנוונים זעירים, שהשלימו את פרנסתם באמצעות משקי-עזר חקלאיים. השלטון הפולני עודד את התחרות עם המסחר היהודי.

מפת פולין – 1921

ווהלין בצד ימין למטה

חבל ווהלין היה חלק מפולין עד שנת 1939

יהדות וולין

קיבוצי ישראל בארצות אירופה שנמחו בידי תלייני-הגויים מעל מפת העולם — אף כי בדרך כלל אחת היתה מסגרתם, מסגרת "עם לבדד ישכון" בין הגויים — לא אחד היה פרצופם. קיבוץ קיבוץ ופרצופו, סגנון חייו, תכונותיו וסגולותיו. שוני זה רבים מקורותיו, מהם גלויים ומהם נעל-מים וחבויים במעבה דורות ובמסתרי נופים ואקלימים. מה שחסר היה באופיו של קיבוץ פלוני ניתן לקיבוץ אלמוני, זה שעשיר היה בתחום אחד עני היה בתחום שני, וההיפך בחברו. וכך השלימו זה את זה והיוו ביחד אותה כנסת-ישראל גדולה באירופה, שהיתה במשך דורות לא רק רוב מנינה ובנינה של האומה אלא גם הבאר הראשי שלה, באר מימיה החיים והמתים של האומה.

יהדות וולין, כחלק ניכר מיהדות אוקראינה הגדולה, לא דל היה חלקה במסכת מגוונת זו של כנסת ישראל. תכונותיה היקרות הפרו בהתמדה את חיי ישראל בנכר, דורות אחרי דורות, וסימני עקבותיה ניכרים יפה בדרכי שיבת ציון החדשה ובחזוניה. לא הבריקה יהדות וולין בחריפות וגאונות תורנית, אינטלקטואלית, כיהדות ליטא; לא עוטררה לה עטרת יחש ולא נתנאתה בגיגוני רחבות כיהדות פולין, אך תחת אלה נתברכה בתוס'לב, בפשטות עממית ושרשית, הדבקה ביסודם ובעיקרם של דברים ולא בעיטורי הגוי והקישוט שלהם. היתה זו יהדות שבלב, ששפעה הרבה אהבה ונאמנות, שהילכה את סגולותיה לים של כנסת-ישראל הגדולה בהשקט, בנאמנות מתמדת וללא התבלטות, כאותם נחלים שוקקים בוולין העושים דרכם המוצנעת בצל יערות. יסוד הלב הוא בעיקר הנתן אותותיו היקרים בכל יצירות רוחה של היהדות הוולינית, הוא ההומה בין השיטין הנכאים של "יוון המצולה" לרבי נתן-נטע הנובר, ומזדקר ממסרו ומשלו של המגיד מדובנה; הוא הרקע לאורח חייהם ותורתם של אבות החסידות; הוא לא נפגם גם בהשכלה הוולית-נית, אשר בניגוד לפניה הזועפים וקפדנותה הראציונליסטית של ההשכלה במקומות אחרים, נתן גלתה בוולין בדמותו התמה, הלבבית אצילית של ריב"ל; והוא שאצל מאור מעמקיו על גזע נופו רב-השרשים של ביאליק, ונשקף מעיניו העצובות והחולמות של פיארברג.

יהדות של-לב, וכמה לבבות הולמים, שופעי חיים ויצירה וזורעי אור נאמן, יכלה עוד יהדות זו להוציא מתוכה! והנה באה מפלצת-גויים-אין-לב זו ורמסה בטלפיה הטמאים את הלב היקר הזה יחד עם לב-חייה הגדול של כנסת ישראל באירופה.

יצחק למדן

(מתוך "ילקוט וולין")

סארני

עד ראשית המאה ה-20 הייתה כפר בנחלותיו של הגנרל דז'רז'ינסקי. בהתוועדות מחוז ווהלין, שנערכה בהורוכוב בינואר 1700 נזכרים יחד ברז'ניצה והכפר סארני. כלומר, כבר ישבו בה יהודים.

רק לאחר שנשללה מסילת הברזל קייב-קובל-וארשה, וסארני הפכה להיות צומת רכבות חשוב ונבנתה בה סדנה לתיקון קטרים, כלל אותה מיניסטר הפנים הרוסי פלוה, בצו מ-10 במאי 1903, בין 110 הכפרים שהוכרזו לעיירות, וליהודים הותר להתיישב בהן.

עד פרוץ מלחמת העולם הראשונה הגיע מספר היהודים ל 2,000 נפש.

יהודי סארני התפרנסו בעיקר מן היערות, כלומר מתעשיית העץ, וכן משיווק התוצרת החקלאית לאזורים אחרים.

בשנת 1907/8 יסד המורה בועז יושפה בסארני בית ספר עברי פרטי מודרני והוקמה גם אגודת "חובבי שפת עבר".

בעיירה פעל גם חוג ציוני שהיו בו עשרות חברים, מטעם החוג הוקמה ספרייה עברית.

בימי מלחמת העולם הראשונה נוסדה גימנסיה יהודית-רוסית, ובה למדו גם עברית ותנ"ך.

בסארני היו נוסף על בית הכנסת הגדול ועל בית הכנסת שבשכונת פולסקה, בתי מדרש לחסידי ברזנה, סטולין וסטפאן.

כתוצאה מן הפעולות הצבאיות התייצבה באמצע שנת 1915 החזית בקרבת סארני והעיירה התמלאה פליטים. במקום הוקם ועד עזרה לפליטים שסונף לוועד שבקייב.

לאחר מלחמת פברואר 1917 השתתפו יהודי המקום באופן פעיל בהקמת הממשל המקומי. יהודים הצטרפו למועצת העירייה ולמנגנון בתי המשפט. למשרת סגן מפקד המשטרה המקומית התמנה יהודי. הוקם קואופרטיב מסחרי גדול, שסייע למסחר היהודי.

בבחירות שנערכו לאסיפה המכוננת ב 1917 ניצחו הרשימות הציוניות.

בעת מלחמת האזרחים השתנה המצב לרעה. בעיירה התפרעו יחידות צבא פטלורה וכנופיות שונות ולפחות 5 יהודים נספו.

במלחמת ברית המועצות-פולין (1919-1921) שוב סבלו היהודים, חיילי הגנרל הפולני - ה"לר" הצבא הכחול"- התעללו בהם. הם אסרו קבוצות של נכבדים יהודים בתור בני ערובה ושלחו אותם למחנה ריכוז בוודוביצה (ליד קרקוב).

עד 1930 נכללו סארני והנפה בתחום וייבודיות פולסה. רק בצו נשיא המדינה מיום 29 בנובמבר 1930 הועברה הנפה לוהלין. בהנהלת העירייה של סארני היו במשך כל התקופה סגן ראש עיר יהודי, שני לאווניקים (חברי הנהלה) ולפחות 4 נציגים יהודיים היו חברים במועצת העיר.

לקהילה היהודית השתייכו מלבד יהודי סארני גם יהודי ברז'ניצה, דומברוביץ, הורודץ, טומשגורוד, סיכוב, רוקיטנה וכפרים רבים. בסך הכל בין 17 ל-18 אלף נפש.

80% מן המסחר הקמעונאי בסארני היה בידי יהודים. הסוחרים היו מאוגדים באיגודים ענפיים, ואלה הגנו על חבריהם מפני התנכלות השלטונות בעיקר בתחום המיסים. בשנת 1925/26 הוקם "הבנק למסחר ותעשייה" והוא החזיק מעמד עד שנת 1932/3.

בשנת הלימודים 1920-1921 נפתח בסארני בית ספר עברי "תרבות", שגדל עד מהרה למוסד בן 7 כיתות. הוא פעל עד ספטמבר 1939. לידו פעלו גן ילדים עברי, ספריית "תרבות" ואולם קריאה. ליד הספרייה פעל חוג דרמה לחובבים שההכנסות מהופעותיו שימשו לתמיכה במפעלי התרבות העבריים.

מאמצע שנות העשרים היו בסארני תלמוד תורה וישיבה, שלמדו בה 38 תלמידים.

עם תום פעולות האיבה ב-1920 נוסד בית יתומים, שחניכיו למדו בו ללא תשלום בבית הספר "תרבות" וממנו עברו לבית הספר המקצועי. ערב מלחמת העולם השנייה הוחל בהקמת גימנסיה עברית "תרבות", אך כיוון שהממשל הפולני הערים קשיים רבים, נפסקו פעולות ההכנה. נוסף על ספריית "תרבות" היו בסארני גם ספרייה ביידיש, של ה"קולטור-ליגע" וספרייה קטנה ליד קן "השומר הצעיר". גם ליד ספריות אלה התנהלה פעולה תרבותית בצורת הרצאות, משפטים ספרותיים, נשפים, חוגי דרמה ועוד.

מאמצע שנות העשרים ועד ספטמבר 1939 פעלו בסארני סניפים של כל המפלגות הציוניות כמעט, "הציונים הכלליים", "המזרחי", הרוויזיוניסטים, "פועלי ציון" ועוד.

ברל פרימר יסד בשנת 1921 קן של "השומר הצעיר", במשך השנים קמו קנים של תנועות הנוער האחרות, "החלוץ הצעיר", "דרור", "השומר הדתי", "בית"ר", "גורדוניה" ועוד.

כשפרצה מלחמת ברית המועצות – גרמניה ניסו רבים להתפנות מסארני או לברוח ממנה ברכבת. אך בשבוע הראשון היה הגבול חסום ורק מי שהיו בידו רישיונות הורשה לעבור.

בצהרי ה 5 ביולי 1941 נכנסו הגרמנים לסארני. בהשראתם ובהסכמתם ערכו האוקראינים המקומיים במשך שלושה ימים פוגרום ביהודים, שבמהלכו שדדו רכוש והתעללו באנשים. שלושה ימים לאחר כניסתם הטילו הגרמנים על היהודים חובה לענוד סרט שרוול. ביום הכיפורים הוחלף הסרט בטלאי צהוב. הוקם יודנראט ובראשו עמד ש' גרשונק, אך כיוון שהאיש היה זקן, השתלט על היודנראט המזכיר נוימן.

בחול המועד פסח תש"ב (2-4 באפריל 1942) רוכזו כ-6,000 יהודים בגטו ששטחו היה קטן והצפיפות הייתה רבה.

בחודש יוני 1942 הגיעו ידיעות על הרציחות ההמוניות והחלה התארגנות למרי. הוקמו 3 קבוצות שהצטיידו במעט נשק חם, נשק קר וחומרים דליקים. לפי התוכנית התכוננו להצית ביום החיסול רבים מבתי הגטו, לפרוץ את הגדרות, לתקוף את השומרים ולעורר את ההמונים לברוח ליערות.

אולם ביום החיסול כשנצטוו היהודים להתרכז, מנע מזכיר היודנראט נוימן, מקבוצות המרי לפעול ושכנע אותם שמדובר במיפקד בלבד, שאחריו יורשו היהודים לשוב לבתיהם.

הגרמנים הוציאו את היהודים מהגטו והובילו אותם למחנה "פולסקה".

חיסול יהודי סארני והעיירות האחרות שרוכזו במחנה "פולסקה" בוצע בימים י"ד – ט"ו באלול תש"ב (27-28 באוגוסט 1942). כשהתחילו הגרמנים להוביל את היהודים אל הבורות, חתכו שניים מחברי קבוצות המרי טנדלר ויוסף גנדלמן את גדר התיל, הורו להצית אש בצריפים וקראו להמונים לברוח. ואכן, אלפים נסו, רבים מהם נורו ורק כמה מאות הצליחו להגיע ליערות ומעטים מהם שרדו עד יום השחרור.

סארני שוחררה ב 12 בינואר 1944.

הניצולים התרכזו בעיירה, הקימו גדר סביב קברות ההמונים והציבו עליהם ציון קבר.

מבניין הנ.ק.וו.ד. הצליחו להוציא אלפי תמונות אישיות של יהודי סארני, שרוכזו שם בתקופת השלטון הסובייטי לשם הכנת תעודות זהות ונשמרו בתקופת הכיבוש הנאצי.

עפ"י פנקס הקהילות כרך ה'.

איילה-סמל העיר סרני.

פירוש המילה סרני באוקראינית הוא "איילות" על שם האיילות הרבות שהתגוררו ביערות שהקיפו את סרני

ספר יזכור לקהילת סארני

עירד
יוסף קריב

ועדת המערכת

משה בורקו, נחמיה גילדנהורן, שלמה זאנדווייס,
משה יוז, ארי מור, יעקב צוק

הוצאת י. ד. ו. ש. י. ר. ש. ל. י. ס.
אירגון יוצאי סארני והסביבה בישראל, תל-אביב

הספר יצא לאור בשנת 1961

לוח המלחמה והשואה בסארני

המאורע	היום בשבוע	התאריך האזרחי	התאריך העברי
פרוץ מלחמת העולם השנייה; פלישת הצבא הגרמני לפולין	ד'	1.9.1939	י"ז באלול תרצ"ט
כיבוש סארני ע"י הצבא האדום	ה'	21.9.1939	ח' בתשרי ת"ש
פרוץ המלחמה הגרמנית-סובייטית	א'	22.6.1941	כ"ז בסיון תשי"א
נסיגת הסיבירים מסארני	ו'	4.7.1941	ט' בתמוז תשי"א
כיבוש סארני ע"י הצבא הגרמני	שבת	5.7.1941	י' בתמוז תשי"א
הגנירה על עגירת סרט עם מנן דויד על השרוול	ב'	8.7.1941	י"ג בתמוז תשי"א
המפקד הראשון על המגרש בסאכאלין; הגנירה על החלפת המנן דויד בסלאי צהוב על החזה ועל הגב	ד'	1.10.1941	יום הכיפורים תשי"ב
הקמת הניסוי	ה', ו', שבת	2-4.4.1942	א' ו'ב' דססח וא' דחזהמ"ט תשי"ב
חיסול הניסוי (ימי ההשמדה)	ה', ו'	27-28.8.1942	י"ד-ט"ו באלול תשי"ב
נסיגת הגרמנים ושיחזור העיר ע"י הסיבירים	ב'	11.1.1944	ט"ו בשבט תשי"ד

הלוח שנקבע במרתף השואה ב"הר ציון"

גלויה מראשית הקמתה של סרגי-כפר השוק

תחנת הרכבת בסרני-ליד התחנה עמוד ביתה של משפחת ברלינסקי

המצבה על קבר האחים בסרני, כאן קבורים גם הרוגי העיירות הסמוכות

כרטיסי ביקור של ידידי המשפחה מסרני שנחרבה

ראשיתה של סארני - ודמותה

(לדרכה של קהילה בת דור, שנתקפלו בו דורות)

[א]

לא בן סארני אנוכי, לא ישבתי בה מעולם, ואף פעם לא ביקרתי בה, וגם מכרים וידידים לא היו לי בה. נדמה לי, שלא היו בה אנשי שם: לא רבנים גדולים, לא סופרים מפורסמים, לא אנשי מדע דגולים ואף לא אישי ציבור חשובים במדינה. בנעורי לא הופיע שמה בעתונים: לא היו בה מאורעות יוצאים מגדר הרגיל, לא התפרסמה במחלוקות ודברי ריבנות, ואף פרעות וגירושים לא היו בה — עד פרעות פטלורה בדצמבר 1918. ובימי מלחמת העולם הראשונה, כשנתפרסמו לעתים בעתונים דינים וחשבונות של „מורשי הועד לעזרת היהודים נפגעי המלחמה“, וסופר בהם על אחת הקהילות המצטינות במתן עזרת־אחים מאורגנת לפליטים ולמגורשים, לא נזכר שמה בפירוש (מטעמי צנזורה), אלא רק נרמז באות הראשונה של שמה (C), ורק מתוך צירופים ומתוך „סמוכין לדבר“ ידעתי שהמדובר הוא בסארני. וכשנתי פרסמה בקיוב על־ידי „המזכירות הלאומית היהודית“ רשימת הקהילות באוקראינה, — וסארני היתה בין 47 הקהילות של וולין, שנרשמו במזכירות — לא היה שמה בין שתים־עשרה הקהילות, שבכל אחת מהן היו למעלה מאלף בוחרים.

התעניינתי משום־מה בסארני, וכשהייתי נתקל בשם מקום זה בעתונות, בדין־וחשבון וכיוצא בזה — הייתי קורא בענין רב על העיירה — העיר וישובה היהודי, על הווייתה היהודית, על הנוער ועל התנועה החלוצית בה. לא ידעתי לבאר לעצמי מה „הענין המיוחד“ שלי בסארני. חשבתי שהתעניינות זו מקורה ברשמי־נעורים: בימי נדודי שמעתי תכופות את קולו של פקיד תחנה זו או אחרת כשהוא מכריז: צלצול ראשון לרכבת סארני־קובל... אולם כשקראתי את הרשימות על סארני ב„ילקוט וולין“ נתחוויר לי הדברים.

קהילת סארני קהילה צעירה היא. ימי חייה — שנות דור אחד בלבד. ראשיתה נחירה לי, וכבר בימים ההם נראתה לי ראשית זו כמשהו „סמלי“, כמשהו מיוחד, שנתקפלו בו פרשיות רבות־רמז לדמותן של „גלויות וקהילות“.

[ב]

ראשיתה של סארני יש לה תאריך: 10 במאי 1903, שלושה שבועות אחרי פרעות קישיניוב. מיניסטר הפנים הרוסי פליבה, שדעת הקהל ברוסיה ובעולם כולו ראתה אותו אחראי לפרעות, לרציחות ולאימותיהן, רצה „לטשטש“ במקצת את „חרפות הרושם“ שלהן ולהראות גם יחס של „חסד“ כלפי היהודים. ב־10 במאי 1903 נתפרסמה רשימה של כפרים שניתן להם השם עיירה, וליהודים ניתנה הרשות לשבת בהם. בין 110 הכפרים הללו, 32 ברשימה הזאת, היתה סארני.

אולם ב"חסד" זה היו משולבים גם ענינים ריאליים של בעלי קרקעות, אנשי מכרות, תעשיה ומסחר רוסיים: אלה היו לא סתם "כפרים", אלא תחנות-רכבת על צומות-נתיבות (סארני, ז'מירינקה, ראזדילנויה, לוזובויה, לינדבארובו וקושידרי ועוד — כמעט הרבע מאותם ה"כפרים"), עיירות של מכרות ותעשיה (כגון יוזובקה, קריווירוג ועוד) ומקומות ריכוז של תוצרת חקלאית מיועדת ליצוא (ויפריק ומינצ'ה, פרשצפינה הקטנה ודו'אנקווי ועוד)... בעלי האחוזות ו"אנשי הכלכלה" במקומות אלה היו מעוניינים במתן רשות ליהודים לשבת בהם. היהודים "חדרו" למקומות אלה, ומלחמת השלטונות ב"חדירה" זו הוקשתה עלידי עמדתם של "בעלי ההשפעה" במקום. כך שילב פליבה "חסד" ליהודים ועניינים ריאליים של שכבות מקורבות לשלטון. זאת היתה ראשיתה של קהילת סארני, של ישוב יהודי ליגאלי ומוכר כעיירה. לפנים ישבו בכפר משפחות ספורות של יהודים. כשהוקמה תחנת הרכבת של מסילת-הברזל קיוב—קובל (1901) החלו לנהור יהודים, יחידים ומשפחות, ושנתיים היה עליהם להיאבק קשות יום יום עם השלטונות שהגנו בתוקף רב על החוק האוסר על היהודים לשבת בה מחוץ לתחום העיר. חמש-עשרה שנה עברו מראשיתה של סארני עד מלחמת-העולם, המהפכה הרוסית ומלחמת האזרחים. שנים אלה היו שנים שבהן נמשך קו-השילוב של הקהילה בפיתוחו של המקום. זה היה שילוב מיוחד של פיתוח החלק המזרחי של וולין על ביצותיו ועל יערותיו, מתוך השתזרותו בתהליכי ההתפתחות הקאפיטאליסטית ברוסיה בסוף המאה הקודמת ובראשית המאה הנוכחית. בעיירה ובסביבותיה התפתחה תעשיית עץ, הוקמו מנסרות ביערות, גבר היצוא החקלאי, וכל אלה זקוקים היו ליהודים. זקוקים להם היו גם הממשלה, גם חברות מסילות-הברזל, גם בעלי היערות, גם אנשי ההון. הם קבלני בניה, הם משתתפים במסחר יערות, הם כורתים יערות, משתתפים בהקמת תעשיות ומייצאים לחו"ל. הישוב היהודי עולה. במשך עשר—אחת-עשרה שנים עד מלחמת העולם היתה סארני לעיירה נכבדה, וחיים יהודיים שקקו בה. בשנים אלה היתה עיירה זו סמל ודוגמה לכוח היצירה המשקי הגנוז באדם היהודי. ולא דווקא בגדולים, בעשירים ובחכמים שביניהם.

[ג]

ל"ראשיתה של סארני" שייכת גם דמותו של ה"אדם היהודי" בקהילה זו. יהודי סארני בכללותם היו "יהודים מכל השנה". קהילה של "עמך": יהודי עיירות מן הסביבה, אברכים הגונים מחפשי פרנסה, יושבי כפרים שעקרו לעיר. אין "מיוחסים". כולם "חדשים" ויש הרגשה של שוויון. אין למדנים גדולים המתהדרים בלמדנותם והמתנגחים בתורתם, אין עשירים אדירים המתנשאים על העם, ואין עניים מרודים המביישים את הרבים בדלותם וברישם. גם חיי הקהילה שהתקמו בתוכה, חותם של "עמך" היה טבוע בהם. קהילה — בית, קהילה — משפחה, קהילה שנותנת לכל אחד ואחד את ההרגשה של "בתוך עמי אני יושב". יהודים יושבים זה על יד זה: מהם במקצת אמידים, מהם בעלי סיכויים לאמידות, אבל בדרך כלל יהודים שיש להם פרנסה וחיים ומתפרנסים במקצת זה על יד זה ובמקצת אף זה מזה, "גרעינים" לחברות ואגודות, לחברות צדקה ולחברות לימוד, ראשיתם של מוסדות חינוך ותורה, קצת מוסדות חסד, ועל יד כל מוסד מתגבשים ומתלכדים קבוצות ידידים המעוניינים בו. חילוקי דעות ופולמוס מפלגות והתחרות עסקנים וניצוחי מפלגות אינם פוגעים ברוח ההרמוניה הכללית שהחלה להתרקם בעיירה זו מראשית היוסדה. במשך השנים האלה עברו על הקהילה הקטנה הזאת גם תקופת התיסדות וגם הונחו יסודות להתארגנותה הפנימית.

[ד]

והנה באה מלחמת העולם הראשונה. העיר סארני לא רחוקה היתה מן החזית. על הגבול, בכל המובנים. לא רחוקה מן הגבול האוסטרי, לא רחוקה מפולין, מרוסיה הלבנה והיא כולה באוקראינה. עם התקדמות צבאות הגרמנים והאוסטרים בפולין בקיץ 1915 רבו בולין הפליטים, ביחוד מפלך לובלין, והוקמו שני ועדי עזרה בגליל, ברובנה ובסארני. בדינים-חשבוניות שנשלחו נמסר, כי מספר הפליטים היהודים הולך ורוב, ורבים מהם נמצאים ביערות סארני. הועד הסארני הגיש בקשה לשלטונות להרשות לו לכרות עצים ביערות ולהקים צריפים לפליטים בתוך היערות. מכתב-הבקשה ונימוקיו היו מילואים לדינים-חשבוניות של המורשים להושטת העזרה, שלפיהם היתה סארני סמל של „קהילה בעלת לב יהודי“, שאינה יודעת ליאות בהגשת עזרתה, והעזרה אינה ענין של יחידים ועסקנים, אלא כל אחד ואחד משתתף בה ומשתדל להיות פעיל בה. סארני שכנה על פרשת דרכים ועל גבולות עמים, ועם המהפכה הרוסית ומלחמת האזרחים היתה לתחנת מעבר לגדודים וגייסות של עמים ומדינות, של שליטים ושל מורדים; כנופיות פקדו אותה תכופות בתקופה זו. צרות הכלל של מלחמות אזרחים ורדיפות יהודיות מיוחדות לא פסחו עליה. תכפו האשמות ועלילות, והיו אף פרעות. יום הרגישו היהודים בכל הערים והעיירות, הכרכים והישובים בולין כאילו „אין צרה באה לעולם אלא בשביל ישראל“. בשנים אלה חשו היהודים יום ששל הר געש הם יושבים, וכי תמורות מבחוז ומלחמות של שכניהם שבתוכם הם יושבים ועל ידם הם שוכנים, הן הן שקובעות את גורלם ובהן חייהם תלויים. שלוש-ארבע שנים אלה של מלחמות אזרחים ושל מצב „בין הפטיש והסדן“, בהם נמצאה סארני, עשו רבות להחדרתה של התחושה הציונית בעיירה זו. שגם קודם שרויה היתה באוירה ציונית עממית בזכות יסודות יישובה ודמות תושביה.

[ה]

קורותיה של קהילת סארני תחת שלטונה של פולין — המסופרות בדפי הספר הזה על-ידי בניה — מראות, כי דרכה של סארני במחצית השנייה של קיומה גם היא, — על הווייתה ועל עלייתה, על מאבקה וחורבנה — יש בה לסמל כל הפרשיות של „גלויות וחורבן“. עם סיפוחה של סארני לפולין אחרי מלחמת רוסיה-פולין בשנות 1919—1920, המשיכה כאילו סארני היהודית את תולדותיה. המשיכה באותם הקווים: התיסדות התישבות, שיתוף פעיל בפיתוחה המשקי של הסביבה ובנינה של הקהילה. סארני היא עיר גבול, עיר ספר. פולין מעוניינת בגידולה ובפיתוחה, אולם היא מעוניינת בגוונה הפולני, היא מעוניינת בדחיקת היהודים. כעיר ספר היא יותר מדי יהודית. בראשונה נוהגת הממשלה הפולנית כאילו במתינות: היא אמנם עושה רבות לדחוק את היהודים ולהצר את צעדיהם, אולם, כנראה, עוד אינה מעוניינת להפריע יותר מדי בפעילותם הכלכלית והמשקית ולרדת ממש לחייהם. תולדות קהילת סארני בעשרים שנות השלטון הפולני הן קו איזון בין שני „שיקולים“ פולניים אלה יחד עם עליית המתמדת של הגורם האנטישמי.

באותה תקופה היתה סארני לעיר מחוז. רבו בה פקידים פולניים נושאי משרה, אנשי משטרה, שומרי גבול וכיו"ב. „עיר המחוז“ מבחינת דמותו של השלטון היתה פולנית. כמובן, אולם העיר במובן הכלכלי והמשקי היתה במידה רבה יהודית, אמנם הם היוו „רק“ 50% מיושביה, אבל 50% האחרים לא היו „עור אחד“: היו בהם גם פולנים וגם אוקראינים. אולם דוקא עובדה זו החריפה את רגשי האיבה של האנטישמיות הטיפוסית: קנאה וקנאות —

קנאה כלכלית וקנאות לאומית. הקנאות צריכה היתה לשמש דרך ואמצעי לרשת את עמדות היהודים בכלכלה. חוקים ופקודות, צווים ונוהג אדמיניסטרטיבי, הסתה בעתונות ותעמולה ברחובות. הצטרפו ביחד ל"מערכת הכשרה" אחת — לדחיקתם השלמה של היהודים ו"להעברת ירושתם" לפולנים.

ואולם סארני איננה עיר פולנית. כל הסביבה היא אוקראינית. האוקראינים רואים את עצמם נתונים לשלטון זרים, לשעבוד זר וקשה. התנועה הלאומית האוקראינית גם היא חדורה קנאות לאומית ורואה ביהודים זרים המסייעים לכובשים. וגם אצלם הקנאה הכלכלית ל"עמדותיהם" המשקיות של היהודים חזקה מאד. וכך, כבימי מלחמת העולם הראשונה, נמצאים היהודים שוב בין המצרים: בנו עיר, הקימו תעשיות, הפליאו במרצם, ביזמתם, אבל שני דברים חסרו: קרקע תחת הרגלים ואויר לנשימה.

לא ייפלא איפוא, שסארני היתה אחת הקהילות שהרגשת הבדידות היהודית גברה בה, ועלתה וחזקה בה התחושה הציונית. רבה היתה בה השפעתו של החינוך העברי, והעליה לארץ לא פסקה.

[1]

כך היה המצב כשפרצה מלחמת העולם השנייה. מעגל היסטורי שלם עברה סארני בארבעים שנה. כל עשר שנים — תקופה שלמה: התיסדות והתישבות, בנין ומאבק. ובכל התקופות האלה היתה סארני הקטנה לסמל של "עמך" בגולה. לסמל של כוח יצירתו וכוח בנינו, של תום דרכיו וכובד גורלו.

פרופ' בן-ציון דינור

העבודה על משפחתנו הייתה, לפחות בחלקה, בבחינת יצירת יש מאין.

הסיבה העיקרית לכך הייתה העובדה שצינו למעלה- הורינו כמעט ולא סיפרו דבר על משפחתם.

אני עצמי כלל לא ידעתי שבביתנו מסתתרים מסמכים שונים הקשורים במשפחה..

אמי שדאגה לתעד בקפדנות כל מסמך כלל לא נגעה במסמכים אילו ששכבו בפינה דחוקה בארגז המצעים של מיטתה כך שגם אנחנו לא היינו יכולים להגיע אליהם כל זמן שהיא הייתה בחיים.

המצב היה כזה שעד פטירתה של אמא הייתי משוכנעת שלא נותרה כל מזכרת כתובה בכתב ידו של אבי.

כל המשפחה לא העבירה לצאצאיה משך כל השנים כמעט דבר מעברה, אנשים שניהלו את חייהם במישורים שונים; מישור אחד של זכרונות כואבים, של געגועים עצומים, של רגשי אשם נוראיים, של חלומות זוועה וסיוטים ומישור אחר של תפקוד-לכאורה-כראשי משפחות, הורים, עובדים, פעילים בחברה שחלקם היו נשואים לנשים ילידות הארץ שלא הבינו עד הסוף את שעבר על בעליהם.

הם היו הורים לילדים שלא היו שותפים למערבולת הקשה בה היו נתונים.

בשנת 1942 התגוררו אבי אימי ואחר כך גם עוזי התינוק ברחוב עובדיה יחד עם מולה ועם מניה שהייתה עדיין רווקה.

אמא שלי לא הסתדרה בדיוק עם מניה והתלוננה עליה בפני ניונקה שרק שנה וחצי קודם לכן הגיעה ארצה בדרכים לא דרכים כשהיא משאירה אחריה את האמא בתיה, את האח חיים הנוטה למות, את אשתו חסיה והתינוק עזריאל ואת הבת הצעירה זלטה.

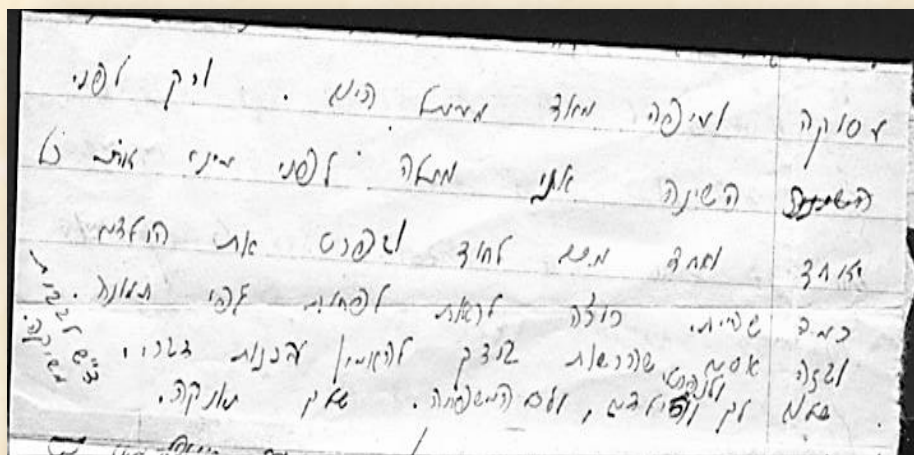
גם אם ניונקה לא ידעה אז בדיוק מה עלה בגורלם וכי בדיוק באותה התקופה הם הושמדו- היה ברור שמצבם נורא.

ניונקה דאגה כמובן גם לשיקה שהיה מגוייס וכמובן היא עצמה הייתה צריכה להיקלט בארץ וסבלה בעצמה מבעיות בריאותיות כשהיא עובדת קשה ביותר.

והנה אמא שלי שלא הייתה בן אדם רע, מטריחה את ניונקה להגיע לירושלים כדי לפתור את הבעיה שנוצרה בגלל שמניה אמרה לה מילה לא יפה.

ניונקה הגיעה, אמא שלי כמו רוב בני -הישוב כנראה לא יכולה הייתה להבין באיזה מצב נפשי היא הייתה מצוייה, כשהיא חוזרת לביתה היא שולחת מכתב ומבקשת שישאר מכתב סודי ביניהן.

היא מודיעה שהיא לא תתערב ונותנת להבין שלא רק לאמא שלי יש בעיות.

לסיום המכתב היא כותבת על העבודה הקשה במשך היום ועל בני המשפחה אותם היא מעבירה אחד אחד מול עיניה לפני שהיא נרדמת ועד כמה היא אוהבת את כולם.

ניונקה לא הייתה מוכנה להדחיק ולהסתיר- את אבא שלי לא שמעתי מעולם אפילו רומז.

את מה שעבר עליו שמענו רק בלילות -את הצעקות, הבכיות ..

בתקופות הקשות ביותר שבהן כבר ידע על מה שהתרחש באירופה הוא המשיך לתפקד כרגיל כאשר בכל מכתביו אין הוא כותב ורומז ולו במילה אחת על מה שמתרחש בנפשו הוא אינו מבקש שיתחשבו בו שיקלו עליו אלא ההפך הוא דואג לאחרים ואת בעיותיו הוא מדחיק ודוחק.

אבא שלי חיפש את המשפחה, אילו היה חי בתקופת האינטרנט היה לבטח מאושר.. הוא הצליח להגיע לבני משפחה מצד אימו וניסה בכל דרך לאתר גם קרובים מצד אביו.

מהחומרים שמצאתי עולה כי אח או בן דוד מצד האב בשם אהרון ברלינסקי נסע לארצות הברית ככל הנראה לניו יורק בשנת 1910 הוא ביקש מאד מקרוביו מצד אימו לסייע באיתורו.

ככל הנראה הם לא הצליחו.

כנראה בני משפחה של האב עברו בשלבים מסויימים לרוסיה. לי אין ספק שבני משפחה שלנו עלו ארצה בתקופת העלייה הגדולה מחבר המדינות מבלי שנדע על כך, ברור לי שהיו גם כאלה שעלו בשלבים מוקדמים יותר אך לא משפחתנו ולא הם ידעו מספיק פרטים כדי ליצור את הקשר.

לפני שנים ערכה חברתי הטובה מהתיכון מסיבת בר מצווה לבנה הבכור.

המסיבה הייתה קטנה וצנועה.

היה זה בשנות השמונים כעשר שנים לאחר שאבי נפטר.

ישבנו במסיבה ופתאום נפתחה הדלת וראיתי מולי את אבי,

אותם פנים, אותו מבנה גוף, אותה הליכה,

הוכיתי בהלם.

נגשתי לחברתי ושאלתי אותה מי הוא האדם הזה.

ואז ענתה לי שזהו בעלה של קרובת משפחה שלה ושם משפחתו הוא ברלינסקי.

אין לי מושג מדוע נמנעתי מלעשות זאת אבל לא ניגשתי לשאול אותו ולנסות לדבר איתו.

בכל אופן ברור לי מעבר לכל ספק שאותו אדם הוא קרוב משפחה שלנו..

אין לי גם ספק שהוא אינו היחיד הנמצא בארץ.

מוצא בני משפחתנו

משפחת ברלינסקי

עד לאחרונה הייתי משוכנעת כי מקורה של משפחת ברלינסקי הוא מהעיר ברלין וכי בני המשפחה הראשונים הגיעו מגרמניה לפולין במאה ה-18 והתיישבו קרוב לגבול הגרמני במקומות כמו פיוטרקוב ולודז'.

ואומנם בבדיקה שעשינו ב"יד-ושם" הסתבר כי רב הנספים הנושאים את השם ברלינסקי הם מאיזור לודז' שם גם רבים מאד הנושאים אותם שמות פרטיים החוזרים גם במשפחתנו.

אולם בבדיקה ב"בית התפוצות" עולה כי יתכן ורבים הנושאים שם משפחה זה הם פשוט כאלה הנושאים שם שהוא לזכר השם בער או בערל דהיינו דוב .

כלומר קיימות שתי אפשרויות – גם בני העיר ברלין וגם אפשרות שמדובר בצאצאיו של ברל.

ככל הנראה משפחת ברלינסקי שלנו יושבת באיזור ווהלין יותר זמן ממה שסברתי בתחילה.

אבי רושם על פתק כי אהרון ברלינסקי, דודו, שהיגר לארצות הברית בשנת 1910 נולד בעיירה יאנוב שעל יד ברדיצ'ב. הוא לא הצליח לאתר אותו.

משפחת ווגמן

זהו שם הנעורים של הסבתא בתיה.

הפירוש המילולי של השם ווגמן בגרמנית ובאידיש הוא "איש המאזניים". השם ככל הנראה קשור בשמו של הנהר "ואך" בסלובקיה הנשפך לדנובה. שנקרא בגרמנית ובהונגרית "ואג".

השם ידוע כשם משפחה יהודי בפרנקפורט עוד במאה ה-16.

בתיה נולדה בעיירה רומנוב אשר שמה שונה לדז'רז'ינסק משפחתה הייתה גדולה .

לפני ולאחר מלחמת העולם הראשונה היגרו חלק מבני המשפחה לארצות הברית .

על פי בני המשפחה היה זה אחד הגיסים, שלום אקסנפלד מהעיירה צ'ודנוב -בעלה של האחות ביילה שפעל כדי להעביר את כל מי שהיה מעוניין בכך להגר לאמריקה.

היו שהעדיפו להשאיר מסיבות שונות וניתן רק לשער מדוע משפחתנו נשארה בפולין .

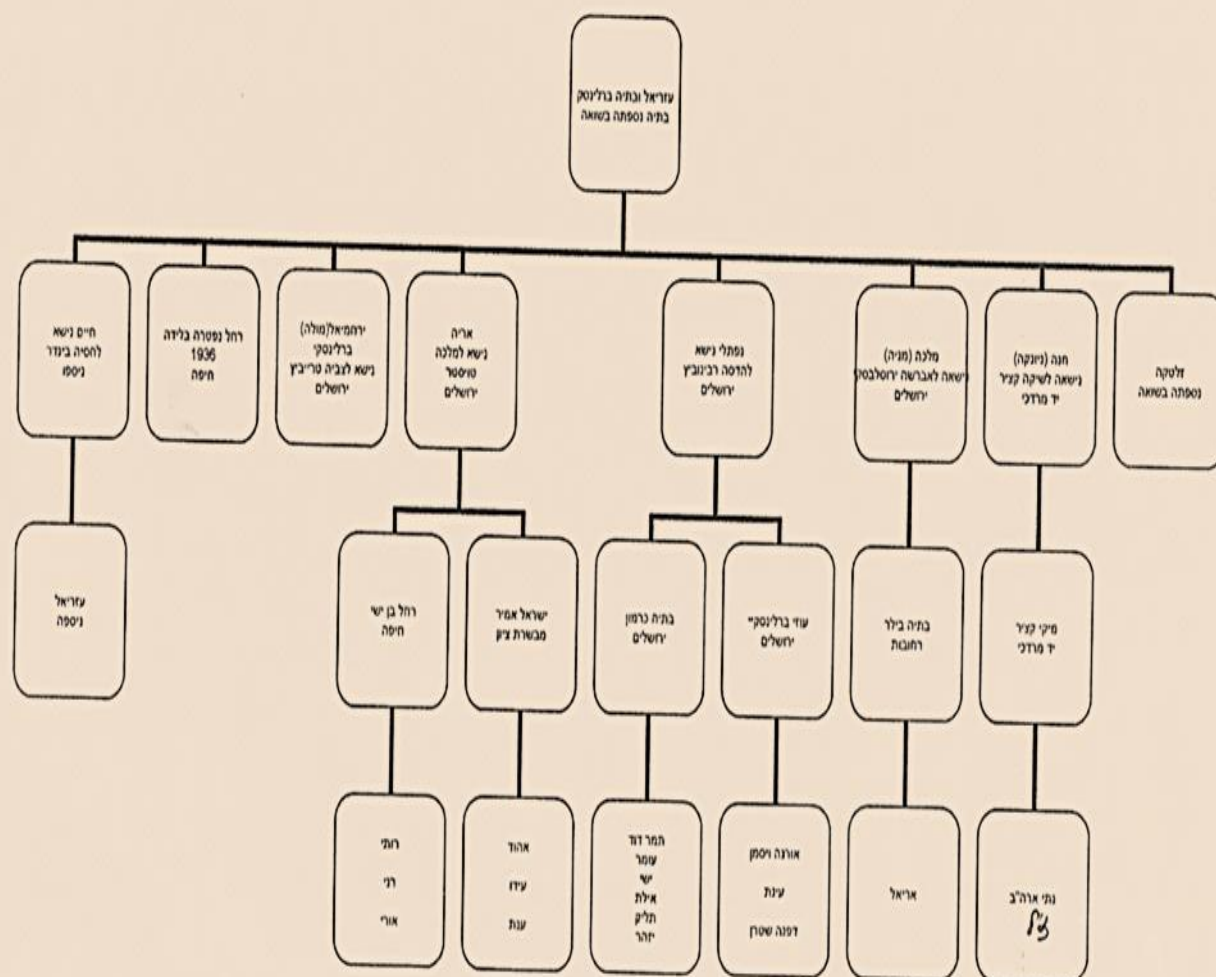
בתחילה ככל הנראה בגלל מצבם הכלכלי הטוב ולאחר מכן לאחר מותו של הסבא פחדה כנראה הסבתא להתחיל חיים חדשים כאשר נשארו לה עדיין עניינים כספיים בהם הייתה צריכה לטפל כאשר הייתה אלמנה ואולי גם בגלל סרובם של הילדים שהגדולים בהם היו מאד מעורים חברתית והרוח הציונית חדרה בהם.

לזלמן ורחל ווגמן היו שבעה ילדים-יצחק ווגמן, ביילה אקסנפלד, גלה (חנה) קוטלר –הגרו לארצות הברית. בתיה ברלינסקי, פייגה שטרקמן, סוניה קרגמן ורחל ווגמן נשארו באירופה. ככל הנראה לפחות משפחות שטרקמן וקרגמן שרדו את השואה.

בסוף החוברת –מוסף מיוחד המוקדש לבני משפחת ווגמן.

בתיה ווגמאן ועזריאל זליג ברלינסקי משפחת ברלינסקי

מש' עזריאל ובתיה ברלינסקי הוריו של נפתלי. אבא של בתיה כרמון.

רחוב בברדיצ'ב של פעם וכנסיה במקום,

גם עזריאל זליג וגם בתיה נולדו בעיירות הקרובות לברדיצ'ב

ז'יטומיר - (שם נולד מולה בשנת 1900) — כתב וצילם נתן רועי

בית הספר לבנים בז'יטומיר

ז'יטאמיר, בשפה האידית, היא ז'יטומיר האוקראינית, שמונה היום למעלה משלוש מאות אלף אזרחים ורק כמה אלפי יהודים, במחוז ובעיר, שנותרו לפליטה. בעיקר קשישים.

זו עיר שיושבת במרכז של יער טבעי על ארבעה נהרות: טטרב, קמינקא, ירושנקא ופוטנינקא. את העיר חוצים שני כבישים: קייב – ורשה וקייב-ברסט.

עד לקבלת האישור הרשמי להתגורר בעיר (1792) חלפו חיי היהודים בחרדה. מרבית היהודים היו יהודים מאיזור מערב אוקראינה שניסו את מזלם באיזור זה והם חששו מגירוש. בשנת 1753 הופצה בעיר עלילת דם שהובילה לעינוי ורציחה של 12 מיהודי העיר.

העיר הייתה למרכז יהודי חשוב החל מן המאה השמונה העשרה, שנות חייהם של הבעל שם טוב ותלמידיו. מרבית היהודים התפרנסו ממסחר, ממלאכות זעירות, או מהחזקה של בתי אכסנייה ובתי מרזח.

ח.נ ביאליק, שנולד במחצית השנייה של המאה התשע עשרה, היה בנו של מנהל בית מרזח בז'יטומיר, שאלה עברה המשפחה קשת היום מהכפר הקטן ראדי שליד ז'יטומיר. הוא הגיע לכאן בגיל שש והתייתם מאביו שנה לאחר מכן. כאן גדל עד לגיל שבע עשרה, כשעבר ללמוד בישיבת וולוז'ין המעטירה.

הבית של חיים נחמן ביאליק בזיטומיר

מאחר ועל פי פתק שרשם אבי נולד גם דודו או בן דודו בעיירה יאנוב שליד ברדיצ'ב הרי כנראה שדור ההורים שלהם כבר ישב שם ואולי גם דורות קודמים.

לצערי לא העמקנו המחקר (שניתן היום לעשותו) ואולי עוד נרחיב אותו בעתיד.

בכל מקרה עזריאל ברלינסקי שכנראה גם הוא נולד ביאנוב נישא לבתיה לבית ווגמן לפני שנת 1900.

יאנוב היא עיירה קטנה שהוקמה בשנת 1552, והממוקמת באמצע הדרך – בין ברסלב לברדיטשוב, מרכז אוקראינה. צדיקים מפורסמים צמחו ויצאו מעיירה זו ורבים מהם אף טמונים בה.

בעיר יאנוב קיימים שני קברי אחים, באחד טמונים כ-2,500 יהודים ובשני טמונים כ-1,000 יהודים שנרצחו אך ורק בשל היותם יהודים.

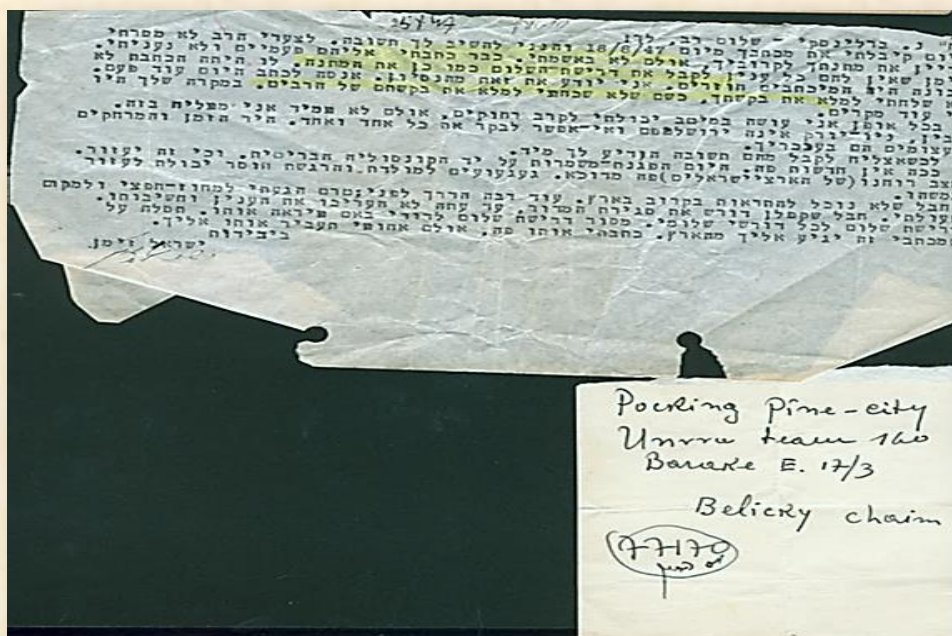
בי"ב ניסן ה'תש"ב נלקחו כ-1,000 מיהודי יאנוב והסביבה ואולצו על ידי הצורר הנאצי והאוקראיני גם יחד לכרות לעצמם בור ענק, עם סיום העבודה נורו היהודים בראשם ונפלו חללים לתוך הבור, רובם נרצחו מיד אך חלקם נקברו בעודם חיים תחת ערימת הגופות של יקיריהם הי"ד.

לפני כ-15 שנה, הוקמה אנדרטה מכובדת לזכר אותם קדושים לבל ישכחו הדורות הבאים את הזוועות שעברו אבותינו.

בקבר האחים השני, שנמצא בפרבר העיירה ליד מסילת הרכבת של יאנוב, קבורים כ-2,500 יהודים שגורשו מכפרים ועיירות שכנות. הנאצים אחוזי טירוף עצרו את הרכבת במקום זה, הורידו את היהודים ממנה והורו להם לחפור בור ענק (את הקבר שלהם), ואז ירו בהם למוות.

קבר האחים ביאנוב

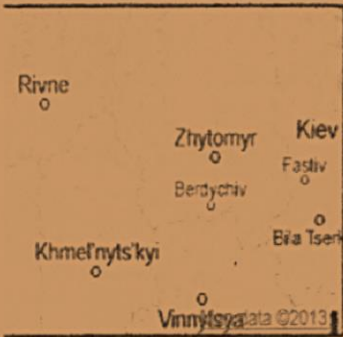

מכתב משליח הסוכנות שכותב לנפתלי כי לא הצליח ליצור קשר עם דודו אהרון ברלינסקי בארצות הברית.

למטה עוד ניסיון לאתר קרוב משפחה בארצות הברית

האם בתיה נולדה בעיירה רומנוב העיירה נקראת היום-דז'רז'ינסק מדובר היה במשפחה גדולה ומלוכדת אשר חלק גדול מבניה היגרו לארצות הברית.(על בני המשפחה –כאמור למעלה-נפרט בפרק האחרון).

על העיירה רומנוב שם נולדה בתיה:

לגודלת המפה לחצי

Dzerzhinsk (לשעבר רומנוב)
Dzerzhinsk (לשעבר רומנוב), קאונטי, ז'יטומיר מחוז, אוקראינה

ההתיישבות הראשונה להתישבות יהודיה בעיר רומנוב (מאז 1931 Dzerzhinsk) מתייחסת לשנת 1787. עם המהפכה הבולשביקית, מלחמת האזרחים (1918-1920), ובשנים הבאות, כאשר הכנסיות המשיכו להציק לאוכלוסייה היהודיה באוקראינה, יהודי Dzerzhinsk סבלו אלימות מהמשטרים המתחלפים.

כל החנויות, שרבים בעבר בבעלות היהודיה, נסגרו על ידי הסובייטים בתחילת שנות ה-1930. יהודים רבים נאלצו לעבוד במפעלים מקומיים. תוך מספר בעלי המלאכה יהודים הצטרפו קואופרטיבים.

בשנת 1931 20 משפחות יהודיות שהוקמו הקולחוז היהודי "Lenins ועג" (ודרכו של לנין). בסוף 1939 פחות ממתחית מתכרי הקולחוז היו יהודיה.

מעצות אתניות יהודיות (מועצה) פעלו בDzerzhinsk, משינה 1926, בבית ספר גייריש, כמו גם, עד שחוסלו בסוף שנות ה-1930. בשנת 1939 העיר הייתה 1,720 יהודים, comprising אתונים מכלל אוכלוסייה.

Dzerzhinsk נכבש על ידי הגרמנים ב-10 ביולי, 1941. כמה משפחות יהודיות ברחו לעומקה של ברה"מ. כמה יהודים הגיעו בDzerzhinsk ממקומות סמוכים כדי לברוח מזרחה, אך לא מצליחין לברוח כיבאש גרמני. אז היהודים בעיירה נרצחו על ידי הגרמנים, בסיוע של משתפי פעולה אוקראיניים, בין אוגוסט לדצמבר 1941 בארבעה אתרי רצח ליד Dzerzhinsk. יהודים בודדים בלבד הצליחו לשרוד, בעיקר בכפרים הסמוכים לעיירה.

הערות בעמוד שמאל Dzerzhinsk ב-1 בינואר 1944

ביילה נישאת לשלום אקסנפלד תושב העיירה צ'ודנוב כנראה גם געלע חנה מתגוררת שם ב-1903 עוברים עזריאל ובתיה לעיר החדשה הנבנית סרני.

כשהיה מולה בן שלוש עברו בני הזוג להתגורר –כאמור-בסרני.

עזריאל-זליג לערד -1915-1868 -"איש תם וישר עזריאל -זליג בן דוד ברלינסקי".
ליד הקבר, מולה מימין, וחיים משמאל.

בתיה ברלינסקי לבית ווגמן 1874–1942 לערך

סרני ישיבה באיזור מיוער שאיילות רבות חיו בו ועל כן נקרא הישוב "סרני" –סרני באוקראינית=איילות.

האפשרות לעבור לסרני חלה בעקבות אישור השלטונות וזאת לאחר פרעות קישינב ופרעות באיזורים נוספים כולל בויטומיר עצמה.

העיר סרני התפתחה מאד כאשר נבנתה תחנת רכבת במקום ולידה סדנת קטרים גדולה.

תנועה נועה - תאריך: 3 מאי 1931 עמוד: 2

התנפלות נועה ברכבת סמוך לסארנו

נכצחן שני אגשי צבא

מסעני מנדעים:
אמש התנפלו שודדים על הקפיסן יוחן לופאסקו והסרג'נט ספניסלב ברויסק, שהובילו ברכבת ההולכת סקובל לסארני. ני סכום גדול של כסף בעד הגדורא ח-50 החונה בסארני.

כשהינינו הרכבת לסארני בשעה 11.33, ראה הקונדוקטור, כי בתא שבחלקה השניה, שבי ישובו הקפיסן והסרג'נט, אין איש. לעומת זה נראו על הרצפה עקבות דם. נהג הרכבת הודיע, כי מצא את התא הזה ריק בתחנה אג' סטובקה, הדחוקה בסארני 25 קילומטר. כפי שתוכחה החקירה והדרישה, נערכה ההתנפלות הזאת על ידי שודדים

במרחק של 105 קילומטר סקובל. שם מצאו ע לפסי הכרזל עקבות דם. כפי חנרהאח, נסעו השודדים ביחד עם האופיצר וסננו כאותו הקרון וארכו להם ככ לה דרך, עד אשר התנפלו עליהם לפתע פתאום ואחרי תנרה קצרה רצהוּם נפש והשליכום בעד החלון.

כפי שמעשרים, היה בירי האופיצר לופאסקו סכום של 100 אלף זהובים, שהיה נוער לתשלום הפיטבורת לגדור ההאון.

אחרי הפושם, שארכו כל הלילה, נמצאה סכור לפסי הכרזל נופתו של הקפיסאן לופאסקו.

עקבות הסרג'נט עוד לא נדעו.

כשיש תנועה ורכבות המקום מתפרסם, ולא רק לטובה

תחנה זו עמדה על תוואי מסילות הרכבת שחברו את פולין עם אוקראינה ורוסיה.
המסילה חצתה את העיר.

נולדו ילדים, הבית גדול מידות, לאבא עזריאל תפקיד חשוב בקהילה ובבית הכנסת .
את ביתם הם מקימים על חלקת יער שבוראה קרוב לתחנת הרכבת.
הבית בית -עץ כיתר הבתים באותה התקופה, שמונה חדרים בבית וגן סביבו.
שיקה קציר מיד -מרדכי בעלה של האחות ניונקה מתאר, בשיחה עם מיכה, את הבית, כבית גדול
שעמד ברחוב השלישי במאי מס' 46.
בבית היו מספר כתבי קודש וספרים באידיש היה מרוהט יפה.
על הקיר הייתה תלוייה תמונתו של האב שנפטר (כנראה אותה התמונה המוכרת לנו) וכן תעודה
של השקל הציוני שקנו כל שנה.
בתיא מטפחת את הגן מגדלת בו ירקות. לצרכי הבית מקפידה מאד על נקיונו.
כשירדת מן הרכבת ידעת מיד כי הגעת לסרני כי בשום מקום אחר לא נצצו חלונות בכניסה לעיר
כפי שנצצו בבית משי' ברלינסקי.
בתיא אשה חזקה, קובי בילר מסר את מכתבה שהתגלה אצלנו לחבר טוב שלו, גרפולוג מוכר, והנה
מה שהסיק.

ומה שיש לו להגיד על הסבתא שלכם (כאילו שלא ידעתם, כי זה בתוך ה-DNA...) זה:

- אינטליגנטית,
- זכרון מפותח.
- ויטאליות גבוהה.
- דומיננטית.
- נחישות,
- כח רצון בולט
- אגוצנטרית,
- ממד מתנשא.
- שתלטנית.
- איננה מתפשרת.
- עקשנית.
- פרפקציוניסטית

קובי

ניתוח הגרפולוג את כתב ידה של בתיא

ע. ז. ברלינסקי

ר' עזריאל-זליג בר' דוד ברלינסקי הגיע עם רעייתו בתיה לסארני מז'יטומיר בשנת 1900, עם התחלת בנינה של העיר.

כאיש צעיר, בעל מרץ ויזמה, התחיל לעסוק במקצועו—בסחר היערות שבסביבה. יחד עם שותפיו האמידים והמכובדים, ה"ה לב ויעקב אלכסנדרוב, היה בין ראשוני הבונים של העיר. עם שגשוג העיר שגשג גם מצבו המשפחתי והכלכלי של ברלינסקי. נולדו לו בנים ובנות. הוא בנה בית רחב מידות, שהיה פתוח לכל עוברי אורח. יחד עם רעייתו פרשו כספם לעני וידיהם שלחו לאביון, כי מטבעו היה ר' עזריאל איש ישר וטוב לב, ועל כן היה אהוב ומכובד גם על ידי אחרים. וכך הלך אצלו הכל למישרין, עד שפרצה מלחמת העולם הראשונה בחדש אב תרע"ד (1914). הידיעות מהחזיתות על ההרג וההרס של הקוזאקים הצאריים העיקו על נפשו העדינה של ר' עזריאל.

כידוע, התנהלה מחדש אב תרע"ד (1914) עד הקיץ של תרע"ה (1915) פלישה של חילות גרמניה—אוסטריה לצד וולין. צבאות הרוסים נחלו תבוסות קשות. החזית התקרבה לסארני. בחדשים אלו—תשרי קמה בהלה גדולה ופחד השתרר בעיר. מצד אחד עזבו משפחות רבות את העיר ויצאו לקיוב ולמקומות אחרים ברוסיה, ומצד שני התחילו לנהור עם מטלטליהם לסארני פליטים רבים מסביבות החזית.

ר' עזריאל התלבט קשות בשאלה אם לצאת לקיוב או לז'יטומיר, או להשאר בסארני, ואולי לצאת לאיזוהו כפר סמוך עד יעבור זעם.

והנה ביום כ"ג באלול תרע"ה (1915) התחילו להכנס לעיר גדודי הקוזאקים הנסוגים. כאשר ראה אותם בעברם על-יד ביתו, נפל מתעלף ליד חלון ביתו והוציא את נשמתו העדינה והוא רק בן 46.

שלמה זאנדווייס

מתוך ספר הזכרון לסרני— כאן מוסברות נסיבות מותו של הסבא עזריאל זליג ברלינסקי

הגלויה שהתכוון נפתלי לשלוח כנראה לרגל נשואי אחיו חיים הכתובת "בתי ברלינסקי רחוב השלישי במאי 46 סרני. מאחורי הגלויה רשום "ליקירי, מזל טוב" הרחוב נקרא על שם התאריך המשמעותי בהיסטוריה של פולין –ב-3 במאי 1791 קיבל הפרלמנט הפולני את החוקה וכך הפכה פולין למדינה. היום, כאשר סרני מצוייה בתחום אוקראינה הרחוב נקרא בשם אחר.

בית הכנסת הגדול

תוך תקופה קצרה נבנה בית המדרש הגדול בהשתתפותם הפעילה של השוחט ר' זיסקינד גאמרמאן ובעלי הבתים – האחים יעקב ולייב אלכסנדרוב, ה' דויד בירג, ה' זליג ברלינסקי, ה' גורבר, ה' גדליה מוריק, ה' מנדל לאופר, ה' אברהם קלעס, ה' קלמן פלד ואחרים. הרב הצעיר, ר' מתתיהו קאבאצ'ניק, הוזמן לשמש בקודש. הרב היה בחור ישיבה ליטאי מהעיירה אישישוק, למדן מופלג, מעורב עם הבריות, סובלני כלפי אחרים. המשפחה היהודית כולה נתקשרה אליו ברחשי אהבה והוקרה רבים.

בבית המדרש נהגו להתפלל בעלי-בתים ובעלי מלאכה מכובדים. לפני התיבה היו עוברים בעלי תפילה טובים, כר' זיסקינד השוחט, אחיו ר' שלמה גאמרמאן, ר' אלתר קופרמאן ור' יהושע פיקמאן, שכונה לאחר מכן בשם ר' יהושע החזן.

ואכן, לעת זקנתו התפרנס ר' יהושע מחזנותו. הוא היה בא לכל החתונות והשמחות האחרות, ובהדרת פניו, אמרתיו העדינות והיפות, זמרתו ורקודיו – היה משמח את ה"עולם". ר' יהושע החזן היה תלמיד-חכם, ירא שמים, נעים הליכות, והיה אהוב מאד על הציבור הסארנאי.

זליג ברלינסקי הנחשב כ"בעל בית" יחד עם שותפיו האחים אלכסנדרוב הוא מיוזמי ומקימי בית הכנסת הגדול בסרני. שימו לב-הרב שנבחר הוא מהעיירה אישישוק העיירה בה נולד עקיבא רבינוביץ' אביה של הדסה. בעיירה זו שמש סבו של עקיבא אליעזר יהושע וילקנסקי כדין במשך חמישים שנה. אליעזר –לייזר הדיין קבור בבית הקברות הישן ברחובות. על שם בנו פרופ' יצחק וילקנסקי קרוי "מכון וולקני לחקר החקלאות"

להתקדמויות הללו של הצבאות בכיוון סארני ובואו של צבא רוסי רב — קוזאקים ואוּזְבֵּקִים.
 ב. בזמן הראשון בהלה רבה בעיר. משפחות רבות, מן האמידות ביותר, יצאו את המקום ועברו
 לב. ביניהן היו סוחרי האריג הגדולים ה"ה ליפא וגרישה דובויסקי, הרשל ברגמאן, סוחרי
 רות האחים לייב ויעקב אלכסדרוב וגיסו רבזיוק, מאיר גולדמאן ומשפחתו. משפחת פיינשטיין
 ה' להומל, ורבים אחרים יצאו את סארני.
 פחד השתרר בסארני והסביבה כאשר גדודי הקוזאקים הראשונים נכנסו לעיר. קרבן ראשון
 חד נפל סוחר היערות החשוב והאהוב והעסקן הציבורי ר' זליג ברלינסקי, הוא נפל מת בעמדו
 ד חלון ביתו ברחוב הרחב ובראותו את הקוזאקים הראשונים מגיעים. הוא השאיר אחריו אשה
 ש שמונה ילדים קטנים. האסון עשה רושם מזועזע על כל האוכלוסיה. האלמנה בעלת המרץ,
 ברת ברלינסקי, התגברה על המכה שהוכתה משפחתה, והבינה כי הוטל עליה העול להנך את
 לדיה בדרך הישרה והטובה. ובאמת היה ביתה, בימי השלטון הפולני, מרכז הפעולה הציונית
 בסארני, בו שכנו במשך השנים המועדון של "פועלי ציון" ימין, "העובד", הקרן הקיימת לישראל.
 בני הבית חינוכו לציונות לא רק את זולתם, אלא בראש וראשונה את עצמם. וכך התחילו בני
 משפחת ברלינסקי, אחד אחד, לצאת להכשרה בקיבוצים שבפולין ואחר כך לעלות לארץ. אחד
 האחים ברלינסקי, אריה, היה בין מיסדי קיבוץ קלוסובה ובין ראשוני העולים מקיבוץ זה,
 וירחמיאל — הבן הבכור (עתה בישראל) — שימש בתור יושב ראש של פועלי ציון והיה פעיל
 במוסדות רבים.
 במקום המשפחות הספורות שיצאו את סארני בשנת 1915, באו לעיר משפחות רבות אחרות
 מן הערים והכפרים שבסביבה. בעיקר מרובים היו הבאים מאזורי הקרבות, ליד סטיר וסטוכוד.
 כן הגיעו אז ר' חיים מנדל קוסטרומצקי, לשעבר ראש ישיבה בלודמיר ובזמן מאוחר יותר —
 ראש ישיבה בסארני, משפחות צירולניק, פרייס, רודר, אשר ביק, קויפמאן, גירשטיין, חזן ואחרות,
 שהשתקעו בסארני ופעלו לאחר מכן רבות בענייני חברה וציונות. בניהם היו מן החלוצים
 הראשונים, והם נמצאים עתה עמנו בישראל.
 האוכלוסיה הסארנאית קיבלה באחוה ובלבביות את הפליטים היהודיים, שיכנה אותם בבתי
 וסיפקה להם לבוש ואוכל. הוקם ועד של עסקני סארני והפליטים, במרוצת הזמן נוסד בסארני
 סניף של ועד העזרה בקיבוץ "ייקופו" ("ייברייסקי קומיטט פומושטי") או כפי שיהודים כינוהו
 בלשון העם: הקומיטט של ברודסקי. בתור מיופה הכח של המרכז שימש ה' גיטרמאן, בתור
 מנהל מחוזי של הוועד — ה' גולדין מטורוב, ובתור מנהל הוועד בסארני — אהרן זאנדווייס, שבשנת
 1942 נרצח ע"י הרוצחים הנאציים בעיר קרמניץ, הי"ד.
 אף כי החזיתות היו סמוכות מאד לסארני, הוסיפו החיים להתנהל כרגיל. השלטון הצבאי הקים
 בתי חולים צבאיים אחדים. המפקדה העירונית של הצבא שכנה בחלק הפולסי. מסעות הצבאות
 בשני הכיוונים יצרו מקורות פרנסה מרובים ולא אירעו מעשי שוד או תקלות אחרות.
 מבצעי החזית לא גרמו רעה לאוכלוסיה שבסארני. רק פעם אחת, בקיץ 1916, הגיע מטוס גרמני

בספר ה"זכור" לסרני מתואר במקום נוסף מותו של האב עזריאל מדום לב. בגיל צעיר. (קורבן ראשון).

בשנת 1915 עם 7 ילדים ואשה בהריון הוא עומד ליד החלון רואה את גדודי הקוזאקים המתקרבים לעיר ומתמוטט.

האם בתיה הייתה בהריון. שותפיו של האב עזבו לקייב וככל הנראה לא חזרו לשם.

ככל הנראה נשארו חייבים כסף רב מה שהשאיר את המשפחה במצב כלכלי קשה.

כל ילדיו רגישים ואינם מאריכים ימים, האם רק בגלל בעיות הלב שירשו ממנו או גם בגלל האופי הרגיש. מולה, אריה, נפתלי, מניה, חיים ורחל שנפטרה בשעת לידה.

מניה, רחל וחיים נפטרו בגיל צעיר מאד.

ניונקה היחידה שככל הנראה ירשה את הנחישות של האם ויחד עם ניתוח לב שעברה ועקשנות גדולה הצליחה לשרוד הרבה מעבר לאחיה ואחיותיה.

איך הייתה זלטקה הצעירה? לנו לא ספרו ואין מי שיספר, פניה מספרות על עדינות נפש.

כשנפטר האב מתארגנת בתיה.

מולה שהיה בן 15-16 הופך למשענת של האם ככל הנראה היא מקבלת עזרה מבני המשפחה או מאחרים בכל מקרה הילדים גדלים יפה לומדים היטב- נראה שהאמא שולטת בבית ביד רמה חלק גדול מן ההכנסות מגיע מהשכרת חדרים לדיירים וכן לתנועות -הנוער המתכנסות בבית.

בתיה מעודדת את פעילותם החברתית של הילדים נלהבת מאד מן הפעילות הציונית בעצמה.

היא דוחפת את הילדים לעלות לארץ נוזפת באילו שכבר הגיעו לכאן על שלא התאמצו מספיק להסדיר סרטיפיקטים לאחיהם.

שלושה לא הגיעו: חיים ומשפחתו, האמא בתיה והאחות הצעירה זלטקה.

חיים נפטר ב-1941, אשתו חסיה והילד עזריאל הושמדו, בעת הטבח בשנת 1942.

וכך גם הסבתא בתיה והאחות הצעירה זלטקה.

היחידי מבין האחים שביקר בסרני אחרי המלחמה היה אריה.

אני מתארת לעצמי שעל רשמיו סיפר הרבה לאחים בארץ לאחר שובו.

אנחנו לא שמענו דבר וכמה חבל.

בתיה הייתה, אומנם, אשה חזקה, אך יחד עם זאת פינקה את ילדיה. לפני שנים הייתי בקשר עם שכנה שהגיעה מסרני.

גבי' לנצי'ר אהבה לשוחח איתי ולספר לי על העיר.

בין יתר הדברים שספרה הייתה העובדה שכל ילדי ברלינסקי היו ילדים שקבלו פינוק רב.

לא בקשתי פרטים אך ברור כי האמא השקיעה בהם רבות.

היא גם ידעה, ואהבה, לתפור וכנראה כבר אז הייתה מקבלת חבילות עם בגדים משומשים מקרוביה באמריקה מהם תפרה בגדים יפים כך שהילדים היו גם לבושים יפה. בתיה טיפחה גן בחצר הבית וגידלה בו ירקות.

בסלון הבית בסרני-מימין: ניונקה, אמה של חסיה, בתיה, זלטה

בפתח הבית בסרני

המזנון בסלון ביתה של משפחת ברלינסקי בסרני

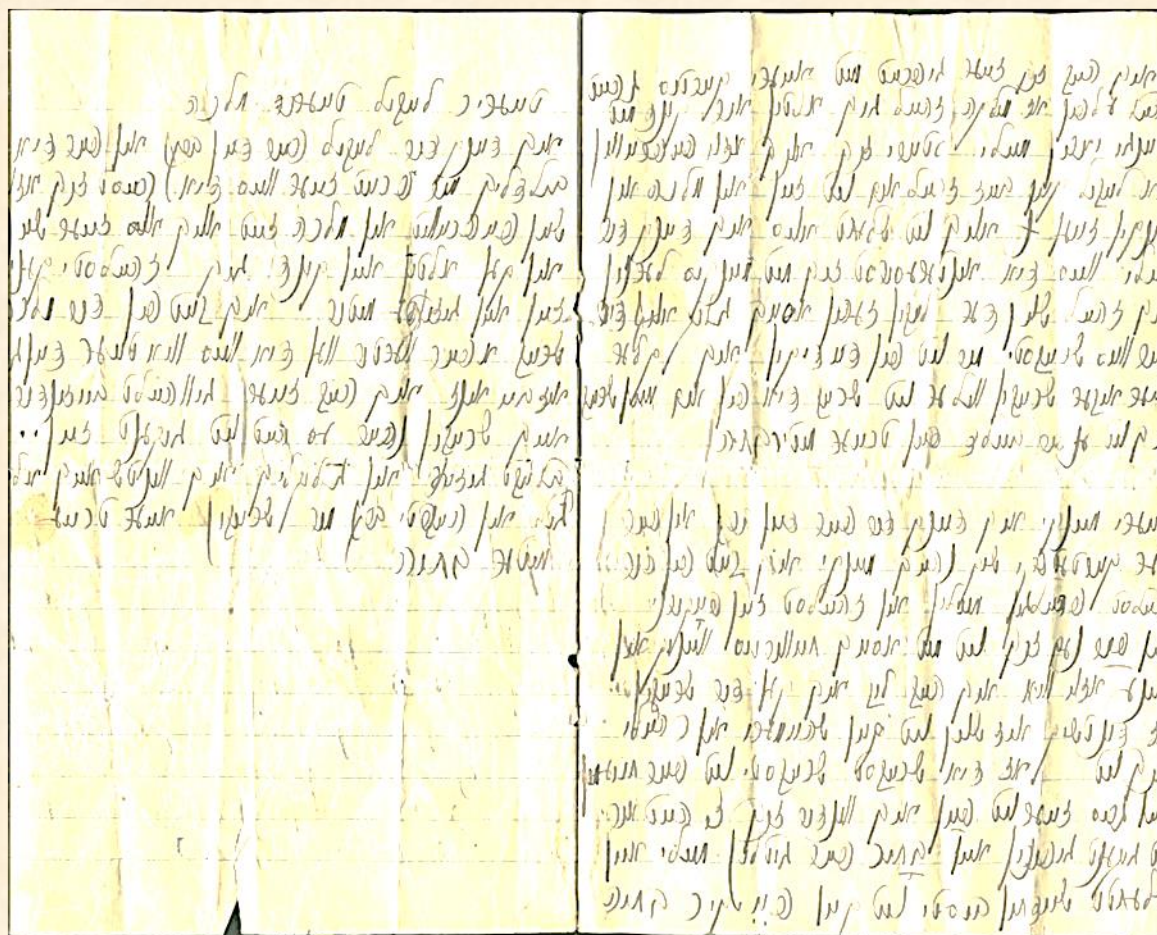

פסח בסרני 1937.

מימין : ניונקה, חיים, מניה ובתיה.

בגינת הבית-זלטקה, חיים, ניונקה, מולה,, מניה

מכתביה של הסבתא בתיה שנתגלו רק לאחרונה.

מאחר ומניה כבר הייתה בארץ הרי נשלחו לא לפני 1936. היא מתייחסת לחיים בלבד ולא מזכירה את חסיה. חיים וחסיה נישאו, על פי התמונות –ככל הנראה ב-1937 ועל כן סביר שהמכתבים הם מ-1936.

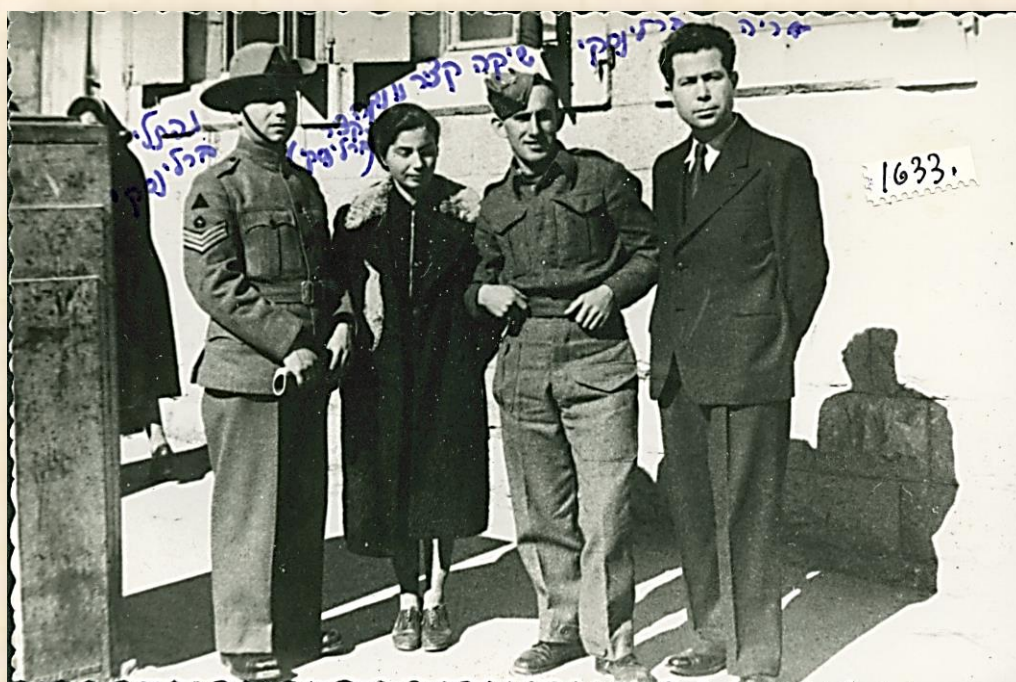
תמצית מכתביה של הסבתא בתיה.

למולה: אילו יכולת להמשיך לתת לי, זה כבר שבועיים שאני רוצה לכתוב לך מכתב ופשוט אין לי בול. לו כבר הייתי משכירה את החדרים אז את שכר החודש הראשון הייתי מוציאה על השיפוצים והייתי יכולה לראות את עצמי אחר כך עם כמה זלוטי בחודש. המצב אצלי עכשיו הוא מאד קריטי. אחרי הפסח הגיעה החבילה מאמריקה. הגיע מעיל אפור שתפרתי אותו מחדש כמעיל קייצי בשביל ניונקה. בשביל חיים לא הגיע שום דבר ואני עוד לא עניתי להם הכל בגלל בול. ביום שישי הגיע מכתב מאחותי סוניה שפיני בעלה נפטר.

אני יכולה למסור לך ד"ש מברל לוקר (מראשי התנועה הציונית היה אחר כך גם חבר- כנסת) הוא דיבר בסארני, היה יוצא מן הכלל.

במכתב אחר היא מספרת על הצרות שיש לה עם דיירים שלא משלמים ולא רוצים לפנות את הבית עד שהיא נדרשת לפנות לבית משפט כדי להשיג צווי פינוי.

מהמכתב אפשר להבין שיש כמה דירות להשכרה היא מציינת למשל דירה ליד החנות (אולי יש גם חנות) שהיא משכירה לזוג פולני ולוקחת עשרה זלוטי לחודש.

המעיל עליו כותבת בתיה-מימין לשמאל אריה, שיקה במדי הצבא הבריטי, ניווקה עם המעיל שתפרה בתיה עם הצוארון היפה, נפתלי במדי משטרת הישובים העבריים.

לאריה-מולה לא עובד קשה וגם דודיק (נפתלי) לא עובד קשה ורק העבודה שלך היא קשה כל כך אני מבקשת מכם ילדים, אני רוצה, שתכתבו לעיתים יותר קרובות ותכתבו כולכם, אני מבקשת ממך לייבל שאתה ודודיק תשלחו כמה שאתם יכולים. ממולה כבר אינני יכולה לדרוש רק לאחרונה שלח שלושה פונט. מאד פגע בי שלא השתדלת בעניין הסרטיפיקט של ניווקה. אני מאד רוצה שמלכה תבוא לבקר אצלנו עם דודיק כי אלוהים יודע אם יצא לי לבקר בארץ -ישראל והייתי רוצה להכיר את מלכה. הייתי מאושרת כאשר מולה נסע עם סוניה אלא שהמזל שלי גרם לכך שהוא שוב יישאר לבדו. לייבל ומלכה המשיכו לשלוח לי תמונות- הן מאד יקרות לי אני מבקשת שכולכן תצטלמו ותשלחו לי את התמונה. במכתב אחר היא מודה לאריה ומלכה על המכתב ועל התמונות.

כנראה מלכה הייתה אז בהריון ובתיה כותבת "מלכה נראית מאד יפה ואף יכולה להחזיק ילד בידיה, שתוכלי, במהרה להיות אמא בריאה"

לנפתלי- דודיקל היקר, אני מאד מודה על מכתבך שחיכיתי לו זמן רב. להבא אני מבקשת לכתוב לעיתים יותר קרובות.

דודיק? מה נשמע בקשר לבואך? תכתוב את האמת, החבר שלך צבי הגיע הוא מסר לנו שראה אותך בפסח בתל אביב. ניונקה נסעה היום ליצחק לקבל דרישת שלום ממך, הוא עכשיו בסרני.

למנקה-מניה אני מבקשת שתשמעי בקולו של מולה ושלא תתעסקי עם הרבה חברות רק עם מעטות וטובות כפי שאני אוהבת. כאשר את כותבת אינך מוסיפה דרישת שלום עבור חיים וזה מאד לא בסדר.

הסבתא בתיה, חיים ומשפחתו, וזלטה -לא זכו להגיע ארצה